

באמירת אהבה רבה בכוונה מקרבין הגאולה

בתיקוני זוהר (תיקון כ"א אות נ"ה) איתא שזעזרת יפקון מגלותא, ויתכן לצאר דבספר תולדות יעקב יוסף (וארא) הביא בשם הצעש"ט ז"ל שטעם אריכות הגלות הוא מפני שאין מכוונים כראוי בצרכת אהבת עולם, וק"ו ציוס זה שהוא יוס מתן תורה, כל אחד ואחד יכוון הדק היטב באמירתו, והאר עייניו בתורתך ודבק לבנו במאומתך, שנוכה שהקדוש ברוך הוא יתן לנו יכולת לכל השנה כולה ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

ולכן נוהגין להאריך בשזועות בצרכת אהבה רבה, וגם מנגינים ניגון התעוררות לתורה, ונתעוררים לכוון בצרכת אהבה רבה לכל השנה, וז"ש צעזרת, באמצעות יו"ט של עזרת שמתעוררים לכוון ביותר בצרכת אהבה רבה לכל השנה יפקון מגלות.

מר"ח סיון עד קבלת התורה אמרו בני אהבה רבה

בילקוט מנחם איתא, שהרב הצדיק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע אמר, מה עשו ישראל על הר סיני מן ראש חודש סיון עד קבלת התורה, הרי לא היה להם תורה ללמוד, ואמר שהיו אומרים אהבה רבה.

אהבת עולם אהבה שאינה תלויה בדבר אינה בטלה לעולם

במסכת זרקות (דף י"א) פליגי בה ר' יהודה ורבנן בנוסח זרקות אהבה רבה בשחרית, ר"י סבר אהבה רבה וכו"א אהבת עולם.

ואולי יתבאר נוסח אהבת עולם אהבתנו ולא אהבה רבה, דבאבות (פ"ה מט"ו) תנן כל אהבה שהיא תלויה בדבר בטל דבר בטלה אהבה, ושאנינה תלויה בדבר אינה בטלה לעולם, והנה אם אהבת הקצ"ה אללנו הוא תלויה בדבר יתכן שהוא אהבה רבה אבל אינה אהבת עולם, דאם בטלה דבר בטלה אהבה, לזה אנו אומרים אהבת עולם אהבתנו ה' אלוקינו, שהשי"ת אוהב אותנו אהבת עולם, לפי שאינה תלויה בדבר בשום סיבה וטעם ואינה מתבטלת לעולם.

הקב"ה הלך לעשו וישמעאל ליתן להם התורה

ומזה קבלו בני קצת גאווה ע"ד ויגבה לבו בדרכי ה'

במדרש תנחומא (וירא פ"ח) אמרו חז"ל וירא וירץ לקראתם, אל הקצ"ה [לאברהם] בשכר שלש ריאות שרצת, אני ארוץ לפני צניך שלש ריאות בשעת מתן תורה, ואלו הן שלש ריאות של אברהם, וירא וירץ לקראתם, ואל הבקר ר"ץ אברהם, וימה"ר לעשות אותו, מה פרע לבניו צסיני שנאמר (וחאת הצרכה ל"ג צ') ויאמר ה' מסיני צא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן עכ"ד.

ובראיה לצאר שייכות שהקצ"ה הלך לבני עשו וישמעאל ליתן להם התורה, עם מה שאברהם אבינו האכיל למלאכים חמאה וחלב וזן הבקר, דבספר אבני המקום (אזן נזר אות י"ח) להגאון משימלוי זי"ל כתב טעם שהקצ"ה הלך לעשו וישמעאל ליתן להם התורה, הלא קמיה שמיא גליא דלא יקבלוהו, אלא שרצה ליתן התורה בהר

סיני הר נמוך מאד ללמד מדת ענוה, וחשש הקצ"ה אולי ישפילו עצמם בתכלית עד שיתבטלו עצמם כאין וכאפס, לכן הלך לאומות הללו שמלאים גאווה, שכן עשו מורה לגאווה ששמו עשו מורה על עשוי מושלם וגמור, וישמעאל היה מתגאה על יתחק שהוא נימול בן י"ג ולא מיחה, וצוה הכנים הקצ"ה בישראל קצת גאווה לקיים מש"כ בדברי הימים (צ' י"ז ו') ויגבה לבו בדרכי ה' עכ"ד.

רבמ"ר יתרו (פכ"ח א') איתא, באותה שעה בקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, עשה צו הקצ"ה קלסטרין של פניו של משה דומה לאברהם, אמר להם הקצ"ה אי אחס מתציישין הימנו לא זהו שירדמם אללו ואכלתם בתוך ביתו, אמר הקצ"ה למשה לא נתנה לך תורה אלא בזכות אברהם שנאמר (תהלים ס"ח י"ט) עליה למרום שצית שבי לקחת מתנות באדם.

והנה אברהם היה בתכלית ענוה כמוש"כ בפרשת וירא (י"ח כ"ו) ואנכי עפר ואפר, ואם זכו לתורה בזכות אברהם אבינו שהיה בתכלית ענוה ביותר מאין יהיה להם קצת גאווה לקיים ויגבה לבו בדרכי ה', לכן אמר הקצ"ה לא"א בשכר שלש ריאות שרצת יקבלו צני"י התורה ולא המלאכים, אבל זה יהיה רק בענוה, מה פרע לבניו צסיני שנאמר (וחאת הצרכה ל"ג צ') ויאמר ה' מסיני צא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן, ויקבלו מאומות אללו קצת גאווה ויגבה לבו בדרכי ה'.

במ"ת נתקן חטא עה"ד ע"י שירד הקב"ה באש

חז"ל אמרו צוהר הקדוש (תרומה ח"צ דף קס"ח:) שצמ"ת נתקן חטא עה"ד, דחטא עה"ד הביא מיחה לעולם וצמ"ת פסקה מיחה.

וי"ל הטעם צוה, דצלחם שלמה להגאון משימלוי זי"ל לשזועות (דף פ') כתב טעם שהקצ"ה ירד על הר סיני באש, דזיערות דבש (ח"א דרוש י"א) ביאר למה מצרכין המוילא ממקום שנקרמין פניה של פת בתנור, דהיינו מלמעלה או מסביבות הפת אבל לא מאמצע, דכל דבר מעורב ארס נחש הקדמוני ובאש מגרשין אותו, ולכן היבא דקרים צישולא שלט צו האש ציותר ואין צו ארסו של נחש, משם מצרכין המוילא עכ"ד.

רבמ"ת ירד הקצ"ה שכינתו למטה בארץ, ורצה לבטל ארס הנחש ששורה על הארץ, לכן נגלה באש וצרח הארס ונעשה אדמת קודש, ולכן נתקן חטא ארס הנחש צמ"ת כיון שהקצ"ה נגלה באש ושרף ארסו.

התורה נמשלה ליין ללמד מדת ענוה

בשפת אמת לשזועות (תרל"ט) כתב עה"פ צסיר השירים (צ' ד') הביאני אל בית היין ר"ת אהב"ה דתורה נמשלה ליין, כמו"ש צמשלי (ט' ה') לכו לחמו בלחמי ושתו ציין מסכתי, וצרכה שה"ש (פ"צ ג') אמרו הביאני את בית היין למרתף הגדול של יין זה סיני, וכן מצינו יינה של תורה.

ודמיון תורה ליון יתבאר בע"ה, דהתורה ניתנה על הר סיני הר נמוך להורות שתורה ניתנה בענוה, ולכן ניתנה צמודה סיו"ן שעולה ענ"ו, ודוקא ע"י מ"ר שהיה עניו מאד מכל האדם.

רי"ן מורה על ענוה, דצמסכת תענית (דף ז.א) אמרו חז"ל שיין אינו מתקיים רק בכלי חרס, וצמסכת ז"ב (דף ז"ח.) אמרו המתייחד יינו נחמץ, וכתב רש"י גאווה של אדם שמגיס דעתו בדבר שאין בו, גורם שהיין בוגד בו, דסבורין שהוא יין ונמצא חומץ מדה כנגד מדה ע"כ.

לכן נטמן ברמזו בתיבת אהב"ה ה'ציאני אל בית ה'יין, דתורה נמשלה ליון, ולזכות לתורה לריכין ענוה, ואם לאו לא יקיים בתורתו כמו המתגאה יינו נחמץ.

בברכת אהבה רבה יש קל"ח תיבות

בסידור לב שמח כתב בשם פרי עץ חיים, באהבה רבה עד שמע ישראל יש קל"ח תיבות רומז כי חלק ה' עמו.

ראו"ל יצואר עוד חשבון קל"ח תיבות בצרכת אהבה רבה, דצפרי חדש (או"ח סימן קל"ט) כתב לבאר שאומרים לעולה לתורה ישר כח, דחז"ל אמרו צמסכת סנהדרין (דף כו.א) שהתורה נקראת תושיה שמתשת כוחו של אדם, לכן מצרכין אותו שיהיה לו כח לתורה עכ"ד, וכל יום בצרכת השחר אנו מצרכין צרכה הנותן ליעף כח, ע"ש הכתוב בישעיה (מ' כ"ט) נותן ליעף כח ולחין אונים עזמה ירבה.

והנה ס"ת הנותן ליע"ף כ"ח עולין קל"ח, ולכן יש קל"ח תיבות בצרכת אהבה רבה, שמתפללין ותן בלצנו בינה להצין ולהשכיל וגו' ואף שהתורה מתשת כוחו של אדם, אבל נותן ליעף כח ולחין אונים עזמה ירבה. וכן תמצא כ"ל ימ"י חיי"י עולין קל"ח כי הם חיינו ואורך ימינו.

מ' וס' שבלוחות רומזין להר המוריה והר סיני

במסכת שבת (דף ק"ד.) אמרו חז"ל מ"ס וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין, ויש לבאר צדק רמז, דבספר פרי חיים (ערכים דף שכ"ד) כתב מ' רומז להר המוריה וס' לסיני, דצילקוט ראובני אמרו שהקצ"ה הציא הר המוריה להר סיני ליתן עליהם התורה.

ובתורת משה להחמ"ס (חיי"ש) כתב שהקצ"ה עושה נס לכל לומדי תורה, דבטבע ראוי שכל חכמי ישראל יתחווירו וקניהם מרוב עיונס ואפיסת הליחות, אלא בהשגחת הצורא נותן התורה ית"ש, לא כהמה עינס ולא ינוס ליחות ע"י חולשת התורה וקוי ה' יחליפו כח, אך ראצ"ע כשרצה הקצ"ה שיתמנה לנשיא, סילק הנס והניחו בטבעו ונתחווירו ונתלצנו שערותיו, נמצא לפי הליכות כל החכמים הוה זה נס שיתלצנו שערותיו, ולפי טבע העולם אינו נס.

וד"ש מ' וס' שבלוחות, לומדי התורה שניתנה בסיני ובהר המוריה, בנס עומדין שלא יזקינו.

כשאמרו נעשה ונשמע קראם הקב"ה בני בכורי ישראל בתיקון ליל שזעזעו צפרשת בא אומרים פרשת והיה כי יציאך פרשת קדושת הבכור, וי"ל דצמסכת שבת (דף פ"ט:) אמרו חז"ל הקצ"ה אמר לו ליצחק בניך חטאו לי, אמר לפניו רצונו של עולם בני ולא בניך, בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם בני בכורי עכשיו בני ולא בניך, וכתב רש"י קראת להן בני בכורי ישראל [במצרים] שהיה גלוי לפניך שהן עתידין לומר לפניך בסיני נעשה ונשמע, לקבל עולך מאהבה כבנים.

ושפיר הוה פרשת בכורים דבר צעמו בחג השזעזעו שהקצ"ה קראם בני בכורי ע"ש שעתידין לומר נעשה ונשמע.

ישוב אומרים בתיקון שירת הים והוא ג"כ דבר צעמו, דצמדרש רבה בשלח (פכ"ג ו') איתא, ואני אשיר עזך (תהלים נ"ט י"ז) אימתי בשעה שעמדו ישראל על הים ואומרים שירה שנאמר אז ישיר משה, וארנן לבקר חסדך אותו הבקר של מתן תורה שנאמר (יתרו י"ט) והיה ציוס השלישי בהיות הבוקר, הרי לן שחלית קרי"ס היה לקבל התורה, ולזה אומרים שירת הים ציוס מ"ח.

צ' חרוזים באקדמות דבשבועות יפקון מגלותא באות צ'

בשיר אקדמות יש צ' חרוזים, מ"ד על סדר הא"צ כפולים, ועוד מ"ו חרוזים על שם המחבר, מאיר ציר רבי יצחק יגדל בתורה וצמעים טובים אמן וחזק ואמץ, והסיוס הוא צאות צ', צבי ואחרעי בן ומסר לן אוריתא.

ויש לבאר שיש צה צ' חרוזים והסיוס הוא צאות צ', דצליקוטי אורה לשזעזעו (מגלת רות) הציא מתיקוני זוהר שצעררת יפקון מגלותא, וצילקוט שמעוני (לך פיי"צ רמז ס"ד) איתא רבי אליעזר אומר חמש אותיות נכפלו וכוון לשון גאולה, ק"ך שבו נגאל אצינו אצרהם מאור כשדים שנאמר (י"א א') לך לך מארצך, ס"ס בו נגאל אצינו יצחק מיד פלשתיס שנאמר צפרשת תולדות (כ"ו ט"ו) לך מעמנו כי עזמת ממנו מאד, ק"ן בו נגאל אצינו יעקב מיד עשו שנאמר צפרשת וישלח (ל"ב י"ג) הצילני נא, ק"ף בו נגאלו ישראל ממצרים צפרשת שמות (ג' ט"ו) פקד פקדתי, ק"ץ בו עמיד הקצ"ה לגאול לישראל בקוף מלכות רביעית, שנאמר (זכריה ו') י"צ) איש צמח שמו ותחתיו יצמח וכוון נמסרו לאצרהם עכ"ד.

ובישמח משה (ויגש) הציא בשם האר"י ז"ל לבאר הפסוק בישעיה (כ"ד ט"ו) מכנף ארץ זמירות שמענו צבי לנדיק, מכנ"ף ר"ל מד' אותיות אלו זמירות שמענו, שהיה כבר אלו הגאולות, אבל צבי לשון רצון הוא כמו צבי ורגיג וחמיד, ר"ל רצונינו הוא שנוכה להגאולה שעל ידי אות נדיק ע"כ, ובזר"ק ואתחנן הציא זה בשם מהר"ש אסטרפוליא.

והרה"ק בעל תפארת צבי מספינקא זצוק"ל ציאר בזה מ"ש בתפלת שחרית וברות עמו הצרית, ותקם את דבריך כי נדיק אתה, הכוונה שלעתיד יקיים הקצ"ה דבריו ליתן לנו א"י אחר שיגאלנו צאות צ' ודפח"ח.

ובצבי לזדיק לשבועות (מאמר ז' כה מאמר סוף אות ו') כתב שהקצ"ה אמר שאחר שתקבלו התורה מהיו חסידים אללי בעצם ולא צריך להעריך כנגד האומות, וז"ש לא פחות שאוה"ע הם פחות מכס, ולא יותר שאתם יותר מאוה"ע.

הקב"ה הביא הר המוריה להר סיני ועליהם ניתנה התורה בילקוט ראובני אמרו ויתיצבו בתחתית ההר והר סיני עשן כולו, מלמד שהקצ"ה הביא הר המוריה להר סיני ועליהם ניתנה התורה.

יש ליתן טעם לזה, דבשער ישכר [מאמר מודעה רבה לאורייתא אות ט"ו] כתב והנה ידוע הענין אילו קרצנו לפני הר סיני ולא נתן לנו התורה דיינו, שהשיגו כל התורה עד שלא ניתנה ואברהם היו כבר נשלמים לזה, כמו שמצינו באברהם אבינו וישלח אברהם את ידו, כי זה לא היה ראוי באמת לשחוט ליצחק על כן הוכרח לשלוח ידו בחוזה יד, אבל לולא זאת בשאר המצות באמת נדרכו איבריו כבר ונעשה ממילא כנודע, וכן היו ישראל צבואם להר סיני שפקדו שפקדו וזהו המות.

ונראה לפרש בזה לא יוכל העם לעלות אל הר סיני היינו שאינם יכולים, מפני שאברהם ועצמותם לא יתנום לעבור על פי ה', כיון שצאו כבר לפני הר סיני, כי אתה העדותה צו לאמר הגבל את ההר וקדשתו, ומפני שהוא נגד ציווי יתצרך שמו, על כן אינם יכולים כלל באמת ולא ייחוס אברהם ממילא לעלות ולעבור.

ועל כן שאל משה, אם כן למה הגיד יתצרך שמו בודאי הוא מפני דבר שנחשד צו, ללמדו שהכהנים מחיצה לעצמם ואחרן מחיצה לעצמם.

ואולי יתבאר בזה שהקצ"ה הביא הר המוריה להר סיני וניתנה התורה על שניהם, להורות כמו א"ל בעקידה הוצרך לשלוח ידו ליקח המאכלת לשחוט את יצחק, כי הקצ"ה לא נזהר לשחוט את יצחק רק להעלהו, כן בהר סיני לא יכלו להתקרב אל ההר כיון שנשטפו מד' לא יכלו לעבור את פי ד'.

הלומד תורה לא יכשל בע"ז

במדרש תהלים (מזמור ס"ח אות ט') איתא, סיני מהיכן בא, אמר ר' יוסי מהר המוריה נחלש - כחלה מעיסה, ממקום שנעקד יצחק אבינו, אמר הקצ"ה הואיל ויצחק אביהם נעקד עליו נאה לצנין לקבל עליו את התורה.

ונראה לבאר שדימו תלישת הר סיני שבו ניתנה תורה כחלה מעיסה, דבמד"ר תוריע (פט"ו ו') איתא א"ר יוחנן למה נסמכה פרשת חלה לפרשת ע"ז, לומר לך שכל המקיים מצות חלה כאלו ציטל ע"ז.

ובפרשת עקב (י"א ט"ו) עה"פ השמרו לכם פן יפתה לבצכם וקרתם ועצדתם אלהים אחרים, כתב רש"י כיון שפורש מה"ת סוף יצוא לעבוד ע"ז, דבספרי דרשו ולעבדו זה תלמוד ואם אינו

לומד תורה יכשל בע"ז, ולזה דימו תלישת הר סיני כחלה מעיסה, דכמו המפרש חלה הוא כאלו ציטל ע"ז כן הוא בתורה, שע"י התורה ינצל מע"ז.

נתינת התורה לישראל היה שותפת הוי"ה לאדנ"י

באו"ח (סימן קל"ד) כתב הטור ומוציא ס"ת ועומד בפתח ההיכל ואומר גדלו לה' אתי, וענין ואומרים הקהל רוממו ה' אלהינו, ועולין על התיבה ואומרים הכל בצו גודל לאלהינו.

ונראה לבאר אמירת גדלו לה' אתי בהוצאת הס"ת, דבצני ישכר (מאמר השבועות מאמר א' אות כ"א) כתב שצ"ת בגימטריא הוי"ה אדנ"י תור"ה.

ובספ"ק עטרת ישועה (יתרו אות י') כתב לבאר דברי רש"י בריש פרשת בראשית, בתחילה עלה במחשבה לברואותו צמדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים הקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין, דבתוספות יו"ט מסכת ברכות (פ"ז מ"ג) כתב הטעם מדוע בצרכת המזון אומרים נברך אלהינו, ובצרכת התורה מזכירין שם הוי"ה ברוך אתה הוי"ה נותן התורה, וציאר כי מזון מגיע לנו מלד מדת הדין צחינת שם אלהים כיון שצבא את האדם, אבל התורה לא צריך ליתן לנו אלא מלד מדת הרחמים נתן לנו התורה, לכך בצרכה על התורה אומרים ברוך אתה הוי"ה נותן התורה.

וז"ש רש"י בתחילה עלה במחשבה לברוא העולם צמדת הדין, היינו ליתן לצדיותיו מזון לצד בלא תורה, ראה שאין העולם מתקיים, כי אם לא צריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמי (ירמיה ל"ג כ"ה) שיתפו צמדת הרחמים היא התורה שנקראת מדת הרחמים, ושיתפו דייקא, כי זה בלא זה לאו כלום הוא, כמו שאמרו חז"ל באבות (פ"ג מ"ו) אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח עכ"ל, ולזה תמצא בפרשת יתרו ע"ז פסוקים כמיני חסד, שהקצ"ה עשה עמו חסד ונתן לנו התורה.

והשתא מוזן שצעת הוצאות ס"ת אומרים גדלו לה' אתי, את"י הוא ר"ת אדנ"י תורה י'הוה, שנתנת התורה לנו הוא מכח שותפות רחמים לדין שהוא הוי"ה אדנ"י, וגרומה שמו יחדיו ששיתף שני שמות הוי"ה אדנ"י יחדיו.

טעם לאמירת ד"ת על השולחן

יש ליתן טעם שנוהגין לומר ד"ת על השולחן, דצושיען של ישראל (ח"ו עמוד תמ"ט) איתא שרציה"ק צעל ד"י ציאר המ"ר (יתרו פכ"ח א') שצמ"ת ראו המלאכים התורה והקצ"ה צר קלסתר פניו של משה דומה לאברהם ואמר להמלאכים הרי ראיתם אותו איך הוא אוכל, לכן ראוי ליתן לצניו התורה ע"כ, ולכן ראוי לומר ד"ת בצעודה, דאכילת א"ל כראוי דין גרמא שתנתן לנו התורה ולא להמלאכים.

YONAFRIEDMAN@THEJNET.COM